

DUNYODA MUSIQANING YARALISH TARIXI VA UNING ELEMENTLARI

Boboxonova Hulkarjamol Toyir qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis Universiteti Magistranti

E-mail: hulkarjamolboboxonova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10541321>

Annotatsiya: Hozirgi kunga kelib insoniyat hayotini musiqasiz tasavvur qilish oson emas chunki musiqa uyg'onish davrlaridan o'ziga muhabbat uyg'otgan. "Musiqqa tili" degani bu musiqa ifodalilik va tasvirlilik vositalaridan tashkill topgan tizim demakdir. Musiqiy tilning vositalari musiqaning tarkibiy elementlari hisoblanadi. Mazkur maqolada musiqaning yaratilish davri hamda uning ma'lum bir tushunchalari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Cholg'u asboblari, musiqa, Italiya, ijro, uyg'unlik, ohang.

THE HISTORY OF THE CREATION OF MUSIC IN THE WORLD AND ITS ELEMENTS

Abstract: to date, it is not easy to imagine the life of mankind in music because music has instilled love for itself from the Renaissance. "Music language" means a system in which music is composed of means of expressiveness and expressiveness. The means of a musical language are the structural elements of music. This article covers the period of the creation of music, as well as certain concepts of it.

Keywords: instruments, music, Italian, performance, harmony,

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ МУЗЫКИ В МИРЕ И ЕЕ ЭЛЕМЕНТЫ

Аннотация: музыку человеческой жизни на сегодняшний день представить непросто потому что музыка пробудила любовь к себе с эпохи Возрождения. "Музыкальный язык" означает систему, в которой музыка состоит из средств выразительности и образности. Средства музыкального языка являются структурными элементами музыки. В этой статье описывается период создания музыки, а также некоторые ее концепции.

Ключевые слова: инструменты, музыка, Италия, исполнение, гармония, мелодия

KIRISH

Musiqa til va millat tanlamaydi. Boshqa millat vakili o'xga tildagi qo'shiqning ma'nosiga tushunmasada uni ritmi hamda ohangini tinglab qalban his etadi. Shuningdek, musiqa ellarni, dillarni bir-biriga bog'laydi. Bugungi kunda yoki butun tarixda biron bir shaklda musiqa yaratmagan ma'lum bir insoniyat jamiyati yo'q. Musiqa til va nafas olish kabi inson ifodasining ajralmas qismidir. Vilyam Shekspirdan Albert Eynshteyngacha bo'lgan barcha turdagi olimlar, faylasuflar, shoirlar, yozuvchilar va rassomlar tarix davomida musiqaga hurmat ko'rsatishgan. Yunon faylasufi Aristotel: "musiqaning mohiyatini yoki nima uchun kimdir bu haqda bilimga ega bo'lishi kerakligini aniqlash oson emas", dedi – shuning uchun uning kelib chiqishi va asl ma'nosini mavhumlashtirish kerakligini ta'kidlagan. "Musiqqa tili" degani bu musiqa ifodalilik va tasvirlilik vositalaridan tashkill topgan tizim demakdir. Musiqiy tilning vositalari musiqaning tarkibiy elementlari hisoblanadi. Bular tovush balandligi, cho'zim, ritm hamda temp, interval, akkord, tembir va h.k hisoblandi.

ASOSIY QISM

Uyg'onish davrining madaniy markazi Florensiya, Italiya bo'lgan. Birinchi musiqaga oid bosma kitob Italiyada Ottaviano Petrucci tomonidan bosilgan. U "Ko'rsatmalar" ni (dinamika va hisob ifodalarini) italyan tilida chop etdi. Shuningdek, u o'sha davrdagi musiqaga oid eng yaxshi nusxalarni yaratdi. Birinchi sifatli musiqa italyan tilida bosilganligi hamda o'sha davrning ko'plab musiqachilari buni tushunishlari sababli, italyan tili musiqa tiliga aylandi.

Uyg'onish davridan keyin Evropaning madaniy markazi Germaniyaga ko'chib o'tgan barokko davri keldi. Ammo ko'plab barokko bastakorlari Italiyada o'qigan va italyancha so'zlardan foydalangan holda musiqa yozishni davom ettirgan va musiqachilar allaqachon italyan tilida musiqiy atamalarni o'qishga odatlanganligi sababli, an'ana bugungi kungacha saqlanib qoldi.

Cholg'u asbobsozligi

Cholg'u asbobsozligi atamasi musiqa asarida asboblarning qanday va qachon ishlatilishini tavsiflaydi. Cholg'u asboblari bastakorlar tanlagan toifalarga yoki oilalarga guruhlangan. Oshpaz ho'l, quruq, achchiq, sho'r, va shirin ingredientlarni birlashtirib, taom yaratishi mumkin bo'lganidek, bastakorlar ham xuddi shunday tarzda cholg'u asboblari oilalaridan foydalandilar. O'zlarining kompozitsiyalarining eshitish manzarasini yaratish uchun ushbu guruhlar uchun maxsus musiqa yozdilar. Brittenning "Orkestr uchun yoshlar qo'llanmasi" cholg'u asboblarni tushunish uchun ajoyib qo'llanma hisoblangan. Oshpaz o'ziga xos lazzat berish uchun o'ziga xos ziravor yoki o'tdan foydalanishi kabi, bastakorlar ham musiqalariga imzo ovozi berish uchun ma'lum bir asbob kombinatsiyasini izlaydilar. Yuqoridagi havoladagi barcha musiqiy kombinatsiyalarni tinglashda siz turli xil asboblari yordamida qurilgan o'xshash musiqiy materiallar turli xil rang va talqin lazzatlarini qanday taqdim etishini his qilishingiz mumkin.

Ritm va Temp

Temp va ritm-bu ikkita atama bo'lib, ular bir-biriga bog'liq bo'lsa-da, bir-biriga juda o'xshash atamadir. Tempo-bu musiqa tezligi. Xuddi mashinaning spidometri kabi. Masalan, soatiga 60 km tezlikda bir soat mashina haydash sizga 60 km masofani bosib o'tishga imkon beradi. Xuddi shunday, agar musiqa asarining tempi daqiqada 60 zarba (bpm) bo'lsa, sizda bir daqiqada 60 zarba bo'ladi.

Ohang va uyg'unlik

Musiqa va uyg'unlik-bu bir-biriga bog'liq, ammo chalkash atamalarning yana bir to'plami. Musiqa bu - musiqa asarining "ijro etiladigan" qismi. U bitta cholg'u asbobi yoki bir xil ketma-ket notalarni ijro etadigan cholg'u asboblari guruhidir. Musiqa ko'pincha notalarning gorizontall munosabati deb ataladi. Ko'tarilish, tushish, sakrash, qadamlar, pauza, boshlash va to'xtash kabi musiqiy atamalar ohang nima qilayotganini tasvirlashga ko'mak beradi.

Uyg'unlik musiqa uchun musiqiy asar ma'nosini ta'minlaydi. Bu musiqa asaridagi notalarning vertikal munosabati. Uyg'unlik ohangdan olingan hissiyotni o'zgartirishi, u bilan to'qnashishi yoki qo'llab-quvvatlashi mumkin. Muvaffaqiyatli uyg'unlik ohangni yanada jilvakor qiladi,

Dinamika

"Dinamika" so'zidan foydalanishga diqqat qilish lozim, chunki bu atama keng qo'llanilishiga ega. U bir vaqtning o'zida biror narsaning qanchalik baland yoki past ekanligini tasvirlash uchun ishlatiladi, lekin uni tasvirlash uchun ham ishlatilishi mumkin hajmning o'zgarishi (balandlik va pastlik). Xuddi shu so'zning ushbu ikki ishlatilishini farqlash uchun biz italyancha atamalardan foydalanamiz, ularning ma'nosi kamroq moslashuvchan. Pianino, mezzo-pianino, mezzo-forte va forte barchasi bir vaqtning o'zida pastdan balandgacha bo'lgan hajmni tasvirlaydi.

Pianino, shuningdek, cholg'u asbob bo'lsa-da, musiqani past ohangda ijro etishni anglatadi. Mezzo (talaffuz qilinadi [ricksmets Ricks]) o'rta degan ma'noni anglatadi, forte esa [f ricksr-'tay] baland degan ma'noni anglatadi. Misol uchun pianino shivirlash, mezzo-pianino xirillagan ovoz, mezzo-forte normal ovoz tempini anglatadi, Kressendo-bu vaqt o'tishi bilan musiqa balandroq bo'lganda, decrescendo esa musiqa mayinroq bo'lganda ishlatiladi.

Akkordlar

Akkord-bu uyg'unlikni ta'minlaydigan bir vaqtning o'zida eshitiladigan notalar to'plami. Akkordlar major, minor, kichraytirilgan va hokazo kabi sifat jihatidan ifodalanadi. Agar akkordlarning fazilatlarini ajrata olmasa, bastakor bilan suhbatda "major" va "minor" atamalaridan foydalanmaslik lozim. Buning o'rniga bastakorning asarini baholashda "uyg'unlik" tilidan foydalanish lozim.

Interval

Musiqada interval ikki tovush yoki nota orasidagi masofani bildiradi. Bu musiqa nazariyasidagi asosiy tushuncha bo'lib, ohang yoki garmoniyadagi turli notalar o'rtasidagi munosabatni tasvirlash uchun ishlatiladi. Intervallar odatda yarim qadamlar yoki butun qadamlar bo'yicha o'lchanadi, har bir interval o'ziga xos tovush va xususiyatga ega. Intervallarni kattaligi (mukammal, katta va kichik) va yo'nalishi (ko'tarilish yoki pasayish) bo'yicha tasniflash mumkin. Intervallarni tushunish musiqachilar uchun muhim, chunki u ohanglar, garmoniyalar va akkordlarni tushunishga yordam beradi.

Tembr

Tembr - tovushning balandligi va balandligi bir xil bo'lsa ham, uni boshqa tovushlardan ajratib turadigan sifati yoki xarakteri. U ko'pincha tovushning "ton rangi" yoki "ton sifati" sifatida tavsiflanadi va tovushning garmonik tarkibi, hujumi, parchalanishi va rezonansi kabi turli omillar bilan belgilanadi. Tembr bizga turli musiqa asboblari yoki ovozlarni farqlash imkonini beradi va musiqadagi umumiy tovush tajribasiga boylik va chuqurlik qo'shadi.

Musiqa elementlari - bu musiqa tinglaganingizda eshitishingiz mumkin bo'lgan turli xil narsalar. Ular musiqa asarini boshqa tovushlardan ajratib turadigan narsadir. Agar siz musiqa asarini ijro etsangiz, hatto sevimli qo'shig'ingizga shunchaki qo'shiq aytsangiz va raqsga tushsangiz ham, buni bilasizmi yoki yo'qmi - siz musiqa elementlari nima ekanligini his qilayotganingizni ko'rsatasiz. Musiqa elementlari nima ekanligini bilish, musiqa va musiqa nazariyasi haqidagi tushunchangizni yanada rivojlantirishga yordam beradi. Agar siz sevimli qo'shiqlaringizdan birining bir necha qatorini kuylasangiz, siz ritm va ohangni takrorlaysiz.

Ritmni takrorlash uchun siz puls va siz kuylayotgan notalarning turli davomiyligini his qilayotganingizni ko'rsatasiz va kuyni kuylash orqali siz turli xil maydonlarning bir-biri bilan qanday bog'liqligini his qilaisiz (bular intervallar deb ataladi)

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, musiqa tarix davomida har bir jamiyatda mavjud bo'lgan universal ifoda shaklidir. Bu til va nafas olishga o'xshash inson tajribasining ajralmas qismidir. Asrlar davomida musiqa olimlar, faylasuflar, shoirlar, yozuvchilar va rassomlar tomonidan nishonlanib, uning insoniyat madaniyatiga chuqur ta'sirini ko'rsatadi. Musiqa asboblari, ritm, temp, ohang va uyg'unlik kabi elementlar va tamoyillar musiqiy kompozitsiya va ifoda uchun murakkab asos yaratadi. Ushbu jihatlar birlashib, tildan ustun bo'lgan va chuqur, universal darajada muloqot qiladigan immersiv va hissiy eshitish tajribasini yaratadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. L.Urmanova, A.Trigulova, G.Ibraximjanova MusiqaNazariyasi T, 2013
2. B.Mengliyev, O'. Xoliyrov. O`zbek tilidan universal qollanma. T, 2007
3. Safarova R. Leksik-semantik munosabatning turlari. T. 1996
4. S.Rahimov, B.Umurqulov, A.Eshonqulova. Hozirgi o'zbek adabiy tili. T, 2001
5. Turayeva, U. (2021). COMPARATIVE STUDY OF UZBEK AND ENGLISH LEGAL
6. "ERMS LEGAL LINGUISTICS: HISTORICAL FOUNDATIONS, BASIC CONCEPTS AND ASPECTS. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 1(1.6 Philological sciences)
7. UMIDA, ". Characteristics, Methods and Challenges of Translating Law Terminology. JournalNX, 6(11), 312-316.
8. Khulkarjamol Bobokhonova, Umida Turaeva "THE LANGUAGE OF MUSIC AND ITS FEATURES" Vol. 2 No. 15 (2023): INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE
9. <https://www.quora.com/What-language-is-our-musical-terms-in#:~:text=The%20movable%20type,up%20to%20today.>